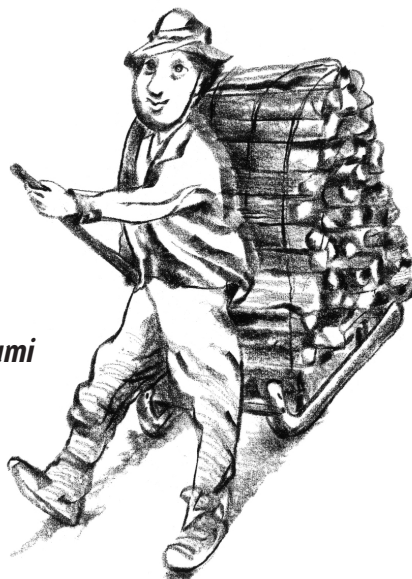

Podívej se, jak to bylo, když se na dědině žilo...

Hledačka & tajenkou

pro zvědavé
malé i velké
aneb
zábovné putování
za lidovými staubami
a životem v nich

Obtížnost: terénem, do kopce a z kopce, sem tam po rovině

Časová náročnost: přibližně 1,5 až 2 hodiny

Kdy: v měsících říjen až duben
během otevírací doby muzea – www.nmvp.cz

Vybavení na trasu: dobré boty, teplé oblečení, tužku
a hlavně bujnou fantazii!

Start: Valašské muzeum v přírodě, Rožnov pod Radhoštěm

Cíl: areál Valašská dědina

Jak na to:

Hledačku můžeš začít ze dvou výchozích bodů, z centrální pokladny
v Sušáku nebo z výstavy *Valašská dědina - opravdu zmizelý svět?*

Jdi přesně podle textu, ať nezabloudíš.

Cestou lušti hádanky, na závěr pak podle čísel
vepiš písmena do tajenky.

Na konci trasy tě čeká ...však uvidíš!

Trasa:

1. Od centrální pokladny ze Sušáku

Jdi přes mostek náhonu, šikmou cestou nahoru,
nevymýšlej žádnou zkratku, ať nemineš křižovatku!

2. Z výstavy *Valašská dědina – opravdu zmizelý svět?*

Z výstavy přes lávku dřevěnou, vzhůru stoupej cestou kamennou.

Dále pokračuj po stejné trase!

Rozcestník ti udá směr, vlevo schody vystoupej,
hned dvě branky za sebou na cestu tě navedou.
Pomaličku stoupej výše, přesně jak se tady píše,
potkáš kámen s nápisy, s upomínkou na kdysi.
Přímý směr si udržuj, zadrž se přidržuj,
v zimě to tu občas klouže, bývají tu zmrzlé louže.
Na kopečku vidíš dům, hned se k němu nasměřuj,
po trase pak hledej slova, začni domem z Miloňova.

Trámy pěkně otesané, podívej se, milý pane,
ze širokých kmenů jsou, podél svahu šikmo jdou.
Takovéto trámy dnes už nejsou k mání!
Chalupu když stavět chtěli, v zimě stromy pokáceli,
sekeru pak tesař vzal, poctivě strom otesal.
Jestli nejsi střevo, uhádneš to dřevo,
když ne smrk, tak hnedka vedle, na trámy se hodí:

7

Od tabule vlevo výš, zvláštní kámen uvidíš,
ve stínu tu sedí tiše, co se na něm asi píše?
*(Pozn. Zkratka znamená Jesus Hominibus Salvator = Ježíš Kristus
Spasitel. Je projevem křesťanské víry.)*

Šlapej dále po cestičce, chalupu nech za zády,
k další stavbě směřuj kroky za veselé nálady.
Chalupa tu malá stojí, jedno slovo se s ní pojí,
hospodář, který tu spal, majetku moc nepobral.
V létě v hoře ovce pase, přes zimu je doma zase,
sedlákovi dřevo sváží, do úmoru se tak snaží.
Nemá žádný pozemek, říká se mu:

				E			

3

Pokračuj pak podél sadu, vyhni se všem loužím,
na stodole větve visí, k čemu vlastně slouží?
Až nastane krutá zima, ovečky pak mají hlad,
lípa, jasan, dub i jívka včas se musí nařezat.

2

Ve stodole málo sena – když to sedlák zjistí,
pak je dobré na krmení i to suché listí.
*(Pozn. Letinou byly nazývány mladé olistěné větve stromů, které
sloužily jako zásoba krmiva pro dobytek v zimním období.)*

Vlevo vidíš malé chlívky, projdi kolem podezdívky,
jen tři schůdky nahoru a už stojíš u domu.
Zleva, zprava oknem pohled, na stůl v jizbě vrhni pohled,
je tam hrozné nářadí – kdo a co s tím provádí?
Na stole tu břitva leží, klamky, nože, střelný prach,
po zákroku na zvířeti ránu musí zasypat.
Je to člověk věru znalý, v dědině ho potřeba,
dobytěk všem vykastruje, popisovat netřeba.
Podívej se na cedulku, už se tady vyznáš,
jak se říká hospodáři? Nazývá se:

					Ř

11

Na chalupě něco sedí, podívej se na střechu,
každý se dnes tomu diví, zná to jenom z doslechu.
Komín malý, na něm hrnec, v něm rostlina netřesku,
aby střecha neshořela, ochrání ji od blesků!
*(Pozn. Lidé věřili, že rostliny netřesku mají magickou moc, která
působí jako ochrana proti hromům a bleskům. Pěstovat netřesky na
střechách bylo proto ve středověku dokonce povinností.)*

Vejdí brankou do ohrady, na podzim to voní tady,
jen vyběhni kopeček, je tu malý domeček.
Dnem i nocí topí v peci, úrodu sem nosí všeci,
kdo je chytrý, správně tuší, ovoce se tady suší!

Na pěšinu zase sejdí,
kolem stěny domu projdi,
ostré kůly tady leží, uhádnout to půjde stěží -
jsou to zvláštní dřeva na sušení sena.
*(Pozn. Ostrve neboli ostréčky jsou dřevěné stojany na sušení sena.
Vyráběly se po domácku ostrouháním kůry z tenkých smrčků.)*

Vpravo zahni za roh domu, podívej se oknem blíž,
dva mládenci tady žijí, při práci je uvidíš.
Na lavici přitom sedí, strýček – tak jí říkají,
vyrábí věc užitečnou, na střechy ji dávají.
Co nedají na svou stříšku, to uloží do přístřešku,
do svazků vše poskládají, ostatním pak prodávají.

3

Na cedulce píše se, co to leží na střeše:

4

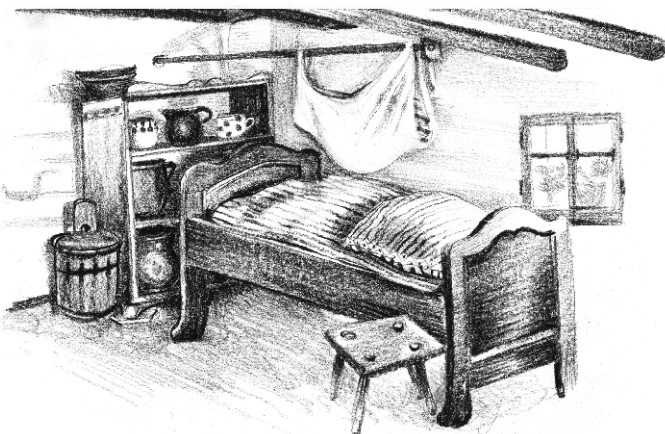

Kolem sebe rozhlédni se a jak studnu uvidíš, tímto směrem rozběhni se a popojdi kousek výš. Voda byla vždycky vzácná, lidé si jí vážili, donášet ji – toť věc pracná, a proto si ní šetřili. *(Pozn. Za vlády Marie Terezie, v roce 1751, byl vydán Požární řád, který nařizoval vybudovat v každé obci studnu, nebyl-li tam jiný zdroj vody k hašení.)*

Nad jabloní dům tu stojí, nejstarší je z dědiny, jedna zvláštnost s ním se pojí, je zde jenom jediný. Hledej komín, někam zmizel, nikde ho tu nevidíš? S kouřem tady mají svízal, možná ho zde ucítíš. Hospodyně v jizbě topí, kouř na půdu odchází, pěkně se tam povaluje, škvírou v štítu prochází.

V chalupě je stále živo, děcko se teď narodilo, když se k oknu postavíš, kolébat ho uvidíš. Při pohledu do světnice, zjistíš - je tu dětí více, na zemi si pěkně hrají, kolik jich tu vlastně mají?

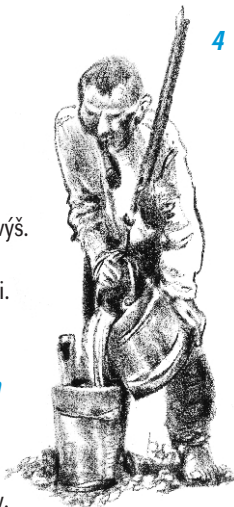
Na cedulku bílou hled, nalezneš v ní odpověď:

12

Pak pokračuj nahoru, cestou potkáš komoru. Je to stavba malebná se zvláštními nápisy, na dědině potřebná, co tam píší, přečti si!

4

Dole stojí pytel brambor, v patře koše jablíček, napiš jméno stavitele - jmenoval se:

							K

2

Jen pár kroků, kousek výš, na pastvinu vystoupíš, vlevo mineš zvoničku, co z kmene má věžičku. Když v dědině hořelo, na zvonec se zvonilo, třikrát denně klekání pravidelně vyzvání. *(Pozn. Zvonky ohlašovaly ranní, polední a večerní modlitby a také úmrtí. Při požáru i dalších živelních pohromách svolávaly obyvatele ke vzájemné pomoci. Zvonění při bouři mělo rozehnat mraky a zastavit blesky.)*

A už stojíš u ohrady, možná ovce vidíš tady, je to naše vzácné stádo, na Valašsku žije rádo. Všechny ovce mají rohy, ubrání se medvědovi, v zimě venku na mrazu nepřijdou hned k úrazu! Vlnu mají totiž hustou, hrubou jako dráty, svetry z ní pak upletené budou krásně hřátí. Kde ty ovce přebývají, jak se domky nazývají?

0						

8

Do kraje se podívej, chvilku v klidu rozjímej... Tady právě napadne tě, jak je krásně na tom světě! *(Pozn. Ve Valašském muzeu chováme stádo ovcí původního plemene Valaška. Muzeum se vlastním chovem zasloužilo o záchranu tohoto ohroženého plemene ovcí.)*

Vzadu vidíš plůtek nízký - poznáš, že je z prutů lísky? A když zvedneš hlavičku, za ním spatříš lavičku. Vpravo velká stavba stojí, věžička jí střechu zdobí. Je to škola, na mou duši, málokdo to hnedka tuší, pan učitel vyzvání, než své děti poshání. Ve třídě to jenom hučí, jak se všichni pilně učí, zdaleka sem děti chodí, v závějích se sněhem brodí.

A když přijde letní čas, na chvíli tu ztichne hlas, píšťalky se vzduchem nesou, děti krásy, husy pasou, pomáhají na poli, žádné školní úkoly! Na podzim, až dny se zkrátí, do školy se zase vrátí. Co hlasitě vyzvání do kopců a do strání?

14

5

Pod školu pak o krok sejdí, novou hospodu tam najdi. Chumelí se, chumelí, v hospodě je veselí, pátek, svátek, sobota, v pondělí zas robota. A kde pivo chladili, než ho všechno vypili? V zimě ledy narubali, do ledovny naskládali, přes cestu a kousek níž, vlevo ji tam uvidíš.

Pak se otoč nahoru a uháněj k obzoru. Když popojdeš kousek výš, na rozcestník narazíš, u něj zahni doprava, povede tě ohrada. Teď jsi došel k usedlosti, jistě toho nemáš dosti, tak se na štít podívej, chvíli si ho prohlížej. Dřív, když si dům postavili, pěkně si ho ozdobili, pročpak vlastně v dnešní době nezdobíme domy sobě? Také pohleď na trámy, jak jsou pěkně skládány, přes sebe a vodorovně, chtěl bys bydlet v tomto domě? Domy takto stavěné, říká se jim:

15

Pokud správné slovo nevíš, na cedulce si ho zjistíš.

Za zahrádkou, k lesu blíž, tady se už neztratíš, podle šipky v přímém směru dojdí rovnou ke kostelu. Je to kostel, nevěříš? U dveří se přesvědčíš.

(Pozn. Evangelické kostely se stavěly na základě Tolerančního patentu, vydaného císařem Josefem II. v roce 1781. Byly to jednoduché stavby bez věže a zvonu, obvykle umístěné stranou veřejného dění.)

Teď si možná trochu zajdeš, zato hezký domek najdeš, pod kostelem skrytý stojí, zvláštní příběh se s ním pojí. V kruté válce, ve zlé době, stál dům ještě na Prlově, hospodář v něm nežil sám, skrýval se tu partyzán. Chalupa je pěkně z kopce, skoro jako na sjezdovce!

Pod chalupou pěšina dovede tě do mlýna. Dokola ho oběhni, lopatky si prohlédni, jenom nechod' za ohradu, rozbil by sis o ně bradu! Mlýnář zrovna doma není, asi musel k doktorovi, mlýnář totiž nejvíce prachem trpí na plíce.

Hrň se dolů k rozcestníku - vidíš kámen? To máš kliku! Pod stromy je ukrytý, na něm nápis vyrytý, starých panství pamětník, říká se mu hranečník.

(Pozn. Hraniční kámen zvaný také hranečník nebo mezník, označoval hranice panství, obcí či pozemků. Nacházíme na nich vytesané nápisy, letopočty, erby a jiná označení majitelů.)

6

